

Ritualer for munke er noget helt andet end ritualer for almindelige buddhister

Der er langt fra den mediterende munk i klostret til den gamle bedstemor med røgelsespinde foran Buddha-statuen eller forfædrealteret.

Buddhismens to niveauer

Buddhismen allerede fra begyndelsen været opdelt i niveau; én form for munke og nonner og en anden for lægfolk. I modsætning til fx kristendom er alle derfor ikke lige. Munke er "bedre" og tættere på oplysningen end lægfolk, ligesom mænd er "bedre" end kvinder - dog med pointen, at alle kan nå samme stadie.

Nirvanisk, karmisk og magisk buddhisme

Antropologen Melford Spiro opdelt på grundlag af forskning i Burma buddhisme-praksis ind i tre forskellige modeller: den "nirvaniske", hvor munke aspirerer til oplysning, den "karmiske", hvor man handler for at få bedre karma (og måske på længere sigt nå oplysning), og den "magiske", hvor man med rituelle handlinger og guders og andre metafysiske væsners hjælp kan manipulere med sig selv, andre eller omverden. Ofte har de konkrete buddhister lidt af hver model i sig. "Buddhisme" omfatter mange typer mennesker, ideer og handlinger, og at man kun kan generalisere for at få et vist overblik.

Buddhismens ritualer

En af de vigtige måder, man kan vise sin religion på som almindelig lægmandsbuddhist er de forskellige ritualer. Disse kan man opdele i periodisk tilbagevendende ritualer ("årstidsritualer", som nytår og sommerfester) og i ritualer, individet kun deltager i en gang for at markere status-skift ved ens biologiske eller sociale udvikling ("overgangsritualer", som fx ægteskab eller et ritual, der markerer overgang fra barn til voksen).

Daglige og periodiske ritualer

Til den første gruppe hører daglige, ugentlige, månedlige og årlige ritualer.

Hver dag kan man især i sydøstasiatiske buddhistlande se, at (oftest) kvinden i huset tager til templet eller klostret for at give munkene mad. Hun kan dog også vente på, at munkene på deres almisseindsamling (eller "tiggergang") kommer rundt til familier på ruten for at modtage og for at give giverne mulighed for at donere fx mad, penge eller medicin. Munkene lærer og viser ydmyghed, og giverne kan vise respekt for læren og opofrelse for sangha-systemet. På samme måde vil Buddha som person og princip få vist respekt ved daglige ofringer på buddhistiske templer, ligesom lokale guder eller ånder ofte får tildelt en vis form for respekt og indplacering i den samlede gedefamilie.

Templet og klostret som en "fortjenstmark" er således både et forum for at optjene god karma ved gode gerninger og evt. manipulere kosmiske kræfter ved magiske formler. Men daglige ritualer er også med til at understrege den sociale samhørighed. Måske er nogle af munkene i ens egen familie eller fra nabolandsbyen, og at være på god fod med de ældste eller præsten er for de fleste et naturligt ideal. I den sydlige buddhisme mødes man hver fjortende dag på templet til uposatha-helligdagen. Her kan man mødes med andre lægfolk og munkene, og man kan føle sig som lidt bedre eller mere seriøs buddhist ved en eller to dage at overholde ikke blot fem men otte af munkenes ti forskrifter.

Periodiske pilgrimsture til specielle helligsteder - templer, klostre, klipper, naturfænomener, monumenter, Buddhas "historiske steder" - er ofte uden for ens egen distrikt. Lægfolk klæder sig i hvidt for at vandre til netop det sted, der giver hellig kraft, eller man vandrer rundt fra sted til sted. Specielt i Japan er pilgrimsfærd en vigtig religiøs handling, og en behagelig form for turisme.

Højtider og årstidsritualer

De mest lykkebringende dage til pilgrimsfærd eller tempelbesøg er helligdage. Disse kan enten være specifikt buddhistiske eller have et kulturelt element over sig.

Den vigtigste buddhistiske højtid er *wesak*, "Buddha Dagen". Denne er en fejring af Siddhartha Shakyamuni Buddhas fødsel, oplysning og død. I Japan fejres disse begivenheder på tre forskellige dage i årets løb, og

især Buddhas fødsel er populær; en statue af Buddha som barn hældes over med sød te, mens man ønsker et godt liv fremover. Buddhas oplysning og død er mere for munkene i klostrene og de meget interesserede lægfolk, der kommer for måske at høre en prædiken eller se munke og præster messe buddhistiske sutraer, lave ofringer og prostrationer (hvor man sætter sig på knæene og bukker ydmygt for Buddha). I ugen op til Buddhas oplysning er zen-klostrene aktive døgnet rundt. Det er tiden til at fokusere også på egen oplysning, og det forventes, man mediterer ekstra mange timer hver dag - den sidste nat er der mange, der sidder i meditation hele tiden.

Kulturelle tidsmarkeringer og fester er også nogle gange inkluderet i buddhismen. Nytår bliver fejret i alle buddhistiske lande, ofte bliver templet den centrale festplads. Lokale landsbyfester vil ofte inddrage templet eller klostret, og det er ikke ualmindeligt at der er musik, lotteri, madboder taler og almen socialisering på templets grund under sådanne begivenheder.

Overgangsritualer

Buddhismen har nogle steder indoptaget ritualer i forbindelse med fødsel, overgang-til-voksen-stadie og ægteskab. Men i nogle lande er det den eller de lokale religioner, der tager sig af disse - i Japan er det fx shintoismen. Generelt har buddhismen sjældent tillagt sådanne "livsbekræftende" overgangsritualer særlig megen vægt, da de jo i sig selv symboliserer vedhængen ved den lidelsesfulde samsara-verden. Selv om man i moderne tid under inspiration fra fx kristendommen har taget disse ritualer til sig, der de dog ikke nær så vigtige som buddhismens to vigtigste overgangsritualer, nemlig ordination og død.

Ordination

Ordination symboliserer buddhismens værdier. Med denne tager man rituel tilflugt til buddhismens Tre Skatte; Buddha, dharma og sangha. Man får et buddhistisk navn og buddhistiske munke/nonne-klæder og man markerer, at man periodisk eller permanent begiver sig ind i klosterverdenen for at følge i Buddhas fodspor. Det er en stor dag for munkene og nonnerne, men også for forældre og hele familien, der ved at "give" deres barn til Buddha også selv modtager religiøs fortjeneste og god karma.

Døden

Døden er og bliver i mange asiatiske lande klostrenes og munkenes vigtigste ritual, både som symbol, som praktisk service og især i Japan som præsternes vigtigste indtægtskilde.

Buddhister i fx Kina og Japan har forskellige meninger om, hvad der sker efter døden. Nogle mener, man langsomt bliver til en forfader - og derfor er ofringer og ritualer til forfædre af stor vigtighed, de skal "dø" en rigtig død på den anden side af livet for ikke at rumstere rundt som ulykkelige spøgelser. Man kan også tro på, at man ved hjælp af Amida Buddha bliver frelst og kommer i det "vestlige paradys", det Rene Land. Eller man kan - som de fleste præster og theravada-buddhister insisterer på - dø og blive genfødt i en ny krop.

Ofte siger man, at tiden mellem døden og den nye genfødsel er 49 dage. Denne periode er vigtig at komme ret igennem, både for efterladte og afdøde af hvem der kræves rituelle handlinger og renhed. I Tibet har man gjort meget ud af denne mellemtids-fase. Et eksempel på dette er den kendte "dødebog", der bliver læst op for den afdøde på forskellige tidspunkter af de 49 dage. Den døde dirigeres gennem forskellige fysiske og mentale riger, hvorunder han/hun også må stå ansigt til ansigt med onde guddomme - som han skal erkende som spejlbilleder af sine egne negative aspekter. Den døende skal lære at se de væsener, han møder, som manifestationer af sig selv - og kan han det, opnår han oplysningen. På grund af uvidenhed og tørst efter en ny genfødsel ender langt de fleste dog med at blive genfødt i en tilstand, som kun den opsparede karma kan bestemme.